

INTRODUCTION

Editorial Committee

In 2007 the Australian Latvian Artists Association (ALMA in its Latvian acronym), decided to commemorate the 60th anniversary of significant Baltic settlement in Australia by revisiting some of the ground covered in the 1979 bilingual book *Latvian Artists in Australia*. The Coordinating Committee was immediately faced with the question of whether it could find a meaningful definition of an Australian-Latvian artist. In the introduction to the 1979 book, Martiņš Gauja noted that, by then, there were very few artists who had their training in either the Imperial Russian or Republican Latvian art schools. The overwhelming majority of artists were influenced by either international or Australian trends and, as such, their work did not reflect a Latvian national style.

If a national style did not define an Australian-Latvian artist, that left the primary criterion as one of identity: did one regard oneself as a Latvian in Australia or as Australian-Latvian. Even in 1979 this distinction was becoming more complex as Australian society developed and shed its Anglo-centric preoccupation, while Latvian culture could be seen, by some, as irrelevant to one's personal and artistic development. The issue of an ethnic identity and its connection to an artistic style has become less significant in the intervening 30 years, as cultural diversity has become an accepted norm in Australia and many of the voices that gave depth to the awareness of Latvia and its heritage have been stilled by age and mortality.

The Committee decided to tackle these problems in two ways. Firstly, it decided to invite as many artists as possible, working in the widest range of genres and mediums, from painting, sculpture, photography and film to the graphic arts, installation and glass, to contribute a short

professional biography, artist's statement and representative images. This was to record the diversity of the Australian-Latvian achievement in the visual arts and, taken with the previous book, *Latvian Artists in Australia*, to give an insight into the artistic development of a unique émigré community. Dr Rex Butler from the University of Queensland provides an essay to place the work of Australian-Latvian artists in a broader cultural context.

Secondly, to appreciate the Latvian identity, the Committee saw the need to hear individual voices and to explore parallel aspects of important community institutions: theatre, folk dancing, sport, music and the choral tradition. These essays, by people well-known in their field, are commentaries that provide a historical and social background to the Latvian community in Australia. Of the essays received, many highlight key events that occurred on a local and international level, unifying and strengthening the Latvian community in Australia. These events include the short lived recognition by the Australian government of the illegal incorporation of Latvia into the Soviet Union, the fate of the Baltic gold¹, as well as the attempt to maintain cultural authenticity in the face of a creeping Russification of Latvian culture in Latvia itself. One essay also notes that feelings of association and connection to the Latvian community or mainstream Australian society were changing. That is to say, they were dependent on one's closeness, both physically and emotionally, to either group and were sometimes shaped by the perceptions of others in either of these groups.

The essays comment that, though Latvia is a small country, its citizens are to be found in just about every country in the world. It seems that there is no place without a Latvian resident, especially in Australia, where the community can be proud of its achievements in the various professions, sport and the arts. The significance of these achievements is reflected in the essays that discuss the development of Latvian theatre and choral groups in Australia, where Latvian language was nurtured and actively passed down through generations. Similarly, other groups such as the folk dancing and handcraft collectives, not only acted as cultural time-capsules but also as a means for people to come together to share a common heritage and express themselves creatively.

The cultural bonds that melded the Latvian migrant groups meant that several generations were raised with a strong sense of community. Heirs to the Latvian heritage, they grew up in a free and prosperous continent to become responsible Australian citizens and, in their own way, tinged the country's multicultural mosaic. The days of the Latvian community, as it existed in the post Second World War in Australia, are numbered, for a variety of factors including mortality and exogamy. While the number of immigrants was never large, approximately 25,000 persons in total, it has made a disproportionate contribution to Australian culture. Not only has it produced noted artists such as Imants Tillers, Jan Senbergs and Peter Dombrovskis, who have significant national and international reputations, it has also inspired many others who took on the roles of art teacher, gallery owner or informed member of the public, helping to raise the level of debate and of engagement with all aspects of culture. Now, as the community enters its fourth generation since the late 1940s, the publishing of this, ALMA's second book, *Australian Latvian Artists*, is a record that documents this community's contribution to Australia and its art history.

This book presents brief biographic details, artists statements and examples of the work of 103 Australian Latvian artists. All artists that were known to ALMA were invited to participate in the book, together with additional artists who came to light in the course of collecting material for the book. The book includes all the major artists of Latvian background. However, the book does not claim to be a comprehensive survey, as some artists could not be contacted, some chose not to be in the book, and for some recently deceased artists no family members were available who could provide the necessary information.

Publication of the book relied on the artists being able to supply both text and graphic material in electronic form. Contributing artists were free to submit text and images of their own choosing: there was no curatorial influence by the book committee, other than to ensure that images were of suitable technical quality for publication.

The artists biographic notes are in English, whilst the artists statements are in both English and Latvian, so as to be accessible to readers

in Latvia. The supplementary cultural context essays are also in both languages. Translations of some texts to Latvian and proof reading of all Latvian texts were done by professionals in their field in Latvia following contemporary Latvian language conventions. Translators names are not mentioned for individual essays or artists statements.

There is also a web site www.australianlatvianartists.org.au which provides more extended biographic detail about the artists in this book, together with additional images of their work. As well, in the course of time the web site will contain information about those artists who, for various reasons, are not in this book.

With regard to the orthography used for names, we have followed artists' preferences. Some have opted to use Latvian diacritical marks in the way their name is written in Latvian (eg, Uldis Āboliņš). Others preferred to omit the diacriticals for reasons of professional recognition, and also personal usage (eg, Ozoliņš and Ozolins are both written according to the respective artist's preferences). Some women artists have chosen to write their surnames with a Latvian feminine ending (eg, Krūmiņa) whilst others have used their legally registered names with the masculine ending, with or without Latvian diacriticals (eg, Krumins).

October 2008

¹ Prior to the Second World War Latvian gold reserves were held in trust by the Bank of England and the Banque de France. During the period of Soviet occupation the security of these reserves was an important issue to people of Latvian descent. Following the proclamation of the 2nd Republic in 1991, the Latvian Government requested the return of its gold reserves. Both French and British Governments initially rejected these requests, the British Government holding that the reserves had been used to cover unpaid Russian war debts. The Latvian Government argued that it was legally and morally untenable that Latvia should contribute to the costs of its own occupation. Subsequently the French Government accepted the Latvian argument and then an isolated United Kingdom was also obliged to accept Latvian claims.

IEVADS

Redakcijas komiteja

2007. gadā Austrālijas Latviešu mākslinieku apvienība (ALMA) nolēma atzīmēt 60. gadskārtu, kopš ievērojams skaits baltiešu ieceļoja Austrālijā, un no jauna pārstaigāt telpu, kuras robežas bija iezīmējis jau 1979. gada divvalodīgais izdevums *Latviešu mākslinieki Austrālijā*. Darba Koordinācijas komiteja jau tūdaļ sadūrās ar jautājumu, vai tā spēj atrast jēgpilnu definīciju jēdzienam “Austrālijas latviešu mākslinieks”. Ievadā 1979. gada izdevumam Mārtiņš Gauja norādīja, ka jau tobrīd Austrālijā bija ļoti maz mākslinieku, kuri būtu izglītojušies cariskās Krievijas vai Latvijas Republikas mākslas skolās. Lielum lielais vairākums bija veidojušies vai nu starptautisko, vai austrāliešu mākslas tendenču iespaidā, un tādējādi viņu darbi neatspoguļoja kādu latviešu nacionālās mākslas stilu.

Tātad, ja atbilstību Austrālijas latviešu mākslinieka jēdzienam nenoteica kāds nacionāls stils, par primāro kļuva identitātes kritērijs: vai indivīds sevi uzskata par Austrālijā dzīvojošu latvieti, vai par latviešu izcelsmes austrālieti. Pat 1979. gadā šāds šķērums jau kļuva arvien sarežģītāks, jo austrāliešu sabiedrība attīstoties pamazām atmeta savu anglocentrisko norūpētību, kamēr latviešu kultūra dažiem varēja šķist viņu personības un mākslinieciskajai izaugsmei nebūtiska. Pagājušajos trīsdesmit gados jautājums par etnisko identitāti un tās saistību ar mākslas stilu kļuvis vēl mazsvarīgāks – kulturālā dažādība Austrālijā tagad ir vispārpieņemta norma, savukārt daudzas no tām balsīm, kuras stiprināja Latvijas un latviskā mantojuma apziņu, aplukušas, to īpašniekiem sasniedzot cienījamu vecumu vai aizejot aizsaulē.

Komiteja izšķīrās risināt šo problēmu divējādi. Pirmkārt, tā nolēma uzrunāt cik vien iespējams daudzus māksliniekus, kuri pārstāvētu visplašāko žanru un mediju spektru – gan gleznotājus, skulptorus, fotogrāfus un filmu māksliniekus, gan grafiķus, instalāciju un stikla māksliniekus – un

lūgt no katra īsu radošo biogrāfiju, mākslinieka kredo un darbu attēlus. Tas ļautu fiksēt latviešu izcelsmes austrāliešu vizuālo mākslu jomā sasniegto un, turpinot iepriekšējo izdevumu *Latvian Artists in Australia*, sniegt ieskatu šīs unikālās trimdinieku sabiedrības mākslinieciskajā attīstībā. Izdevumā iekļautais Dr. Rekša Batlera (Kvinslendas universitāte) apcerējums ietilpina latviešu izcelsmes austrāliešu mākslinieku darbu plašākā kultūras kontekstā.

Otrkārt, lai pienācīgi novērtētu latvisko identitāti, komiteja saskatīja vajadzību dot vārdu personībām un iezīmēt paralēlos aspektus tādās Austrālijas latviešu sabiedrībai nozīmīgās darbības jomās kā teātris, tautas dejas, sports, mūzika un kordziedāšanas tradīcija. Šie apcerējumi, kuru autori ir atzīti savu jomu pārstāvji, atklāj Austrālijas latviešu kopienas vēsturiskās un sociālās saknes. Daudzi no iesūtītajiem rakstiem izceļ notikumus vietējā un starptautiskā līmenī, kas būtiski vienojuši un stiprinājuši latviešu kopienu Austrālijā. Starp šiem notikumiem ir neilgais periods, kad Austrālijas valdība atzina par likumīgu Latvijas inkorporāciju Padomju Savienībā, Baltijas zelta liktenis¹, kā arī centieni saglabāt nacionālās kultūras autentiskumu iepretim neafīšētajai, bet pastāvīgajai kultūras dzīves rusifikācijai dzimtenē. Vienā no apcerējumiem uzsverts arī tas, ka piederības un piesaistes izjūta attieksmē pret latviešu kopienu un austrāliešu sabiedrības pamatplūsmu piedzīvoja izmaiņas. Proti, tā bija atkarīga no tuvības – kā fiziskās, tā emocionālās – vienai vai otrai grupai, un reizēm bija citu attiecīgās grupas locekļu uztveres noteikta.

Apcerējumi pauž, ka, lai arī Latvija ir neliela valsts, tās pilsoņi ir atrodami gandrīz ikvienā pasaules zemē. Šķiet, ka pasaulē nav vietas, kur nedzīvotu kāds latvietis, – un jo sevišķi Austrālijā, kuras latviešu kopiena var lepoties ar sasniegumiem dažādās profesijās, sporta un mākslas jomās. Šo sasniegumu nozīme atspoguļojas rakstos, kas aplūko Austrālijas latviešu teātra un koru attīstību, kurā tika uzturēta un aktīvi no paaudzes paaudzei nodota latviešu valoda. Līdzīgi arī citas grupas – kā tautas deju un tradicionālo amatu kopas – darbojās ne vien kā pagātnes kultūras saglabātājas, bet arī kā iespēja ļaudīm pulcēties, lai dalītos kopīgajā kultūras mantojumā un radoši izaustos.

Kultūras saiknes, kas vienoja latviešu ieceļotāju grupas, noteica to, ka vairākas paaudzes uzauga ar spēcīgu savas kopienas apziņu. Būdami latviešu kultūras mantinieki, viņi auga brīvā un labklājīgā kontinentā,

klūdami par atbildīgiem Austrālijas pilsoņiem un ienesdami savu īpatnējo krāsu valsts multikulturālajā mozaikā. Latviešu kopienas – tādas, kāda tā izveidojās Austrālijā pēc 2. pasaules kara, – dienas ir skaitītas dažādu faktoru, tai skaitā mirstības un jaukto laulību dēļ. Latviešu iecerotāju kopskaits nebija liels – pavisam kādi 25,000 – bet proporcionāli skaitam šī kopiena ir devusi ārkārtīgi lielu ieguldījumu Austrālijas kultūrā. Tā ne tikai radījusi tādus ievērojamus, nacionāli un starptautiski atzītus māksliniekus kā Imants Tillers, Jānis Šēnbergs un Pēteris Dombrovskis; tā iedvesmojusi arī daudzus citus klūt par mākslas pedagogiem, galeriju īpašniekiem vai vienkārši kompetentiem mākslas patērētājiem, palīdzot celt diskusiju līmeni un piesaisti visiem kultūras aspektiem. Šodien, kad latviešu kopiena Austrālijā piedzīvo ceturto paaudzi kopš savas izveidošanās 20. gs. 40. gadu nogalē, šī ALMA otrā grāmata, *Austrālijas latviešu mākslinieki*, ir kā atskaite, kas dokumentē kopienas pienesumu Austrālijai un tās mākslas vēsturei.

Šajā grāmatā apkopotas 103 Austrālijas latviešu mākslinieku īsas biogrāfijas, pašu mākslinieku izklāstījums un darbu piemēri. Visi Austrālijas Latviešu mākslinieku apvienībai zināmie mākslinieki tika aicināti piedalīties šajā grāmatā, daži papildus mākslinieki pievienojās grāmatas tapšanas laikā. Kaut arī grāmatā pārstāvēti visi apzinātie latviešu izcelsmes mākslinieki, tā tomēr nepretendē uz pilnīgi izsmelto informāciju, jo ar dažiem māksliniekiem nevarēja sazināties, daži izvēlējās nepiedalīties grāmatā un dažiem, nesen mirušajiem māksliniekiem, nebija pieejami ģimenes locekļi, kuri varētu piegādāt vajadzīgo informāciju.

Grāmatas publicēšana pašlāvās uz to, ka mākslinieki varēja piegādāt gan tekstus, gan grafisko materiālu elektroniskā veidā. Māksliniekiem bija brīva izvēle par iesniegtiem tekstiem un attēliem: grāmatas komiteja nelietoja nekādu kuratoru ietekmi, izņemot nodrošināt, lai attēli būtu tehniski piemēroti publicēšanai.

Mākslinieku īsas biogrāfijas ir angļu valodā, bet mākslinieku izklāstījumi ir gan angļiski, gan latviski, lai tie būtu pieejami lasītājiem Latvijā. Papildus kulturālo kontekstu esejas arī ir abās valodās. Lielākā daļa dalībnieku piegādāja tekstus abās valodās, kamēr daži bija jātulkko latviski. Visus tulkojumus un visas latviešu tekstu korektūras Latvijā veica profesionāļi savā laukā, ievērojot patreizējās latviešu valodas pareizrakstības

normas. Tulkotāju vārdi netiek minēti atsevišķām esejām vai mākslinieku izklāstījumiem.

Grāmatai ir sava tīmekļa vietne www.australianlatvianartists.org. Tajā ir sniegta paplašināta biogrāfiskā informācija par māksliniekiem, kuri ir šai grāmatā, un arī viņu darbu papildus attēli. Un vēl, laika gaitā tīmekļa vietnē būs informācija par tiem māksliniekiem, kuri dažādu iemeslu dēļ neparādās šai grāmatā.

Vārdu un uzvārdu rakstībā esam sekojuši mākslinieku vēlmei. Daži ir izvēlējušies savu vārdu rakstībai lietot latviešu rakstības diakritiskās zīmes (piemēram, Uldis Āboliņš). Citi ir izvēlējušies izlaist diakritiskās zīmes profesionālās atpazīstamības, kā arī personālās lietošanas dēļ (piemēram, Ozoliņš un Ozolins ir abi rakstīti saskaņā ar attiecīgo mākslinieku vēlmēm). Dažas mākslinieces ir izvēlējušās rakstīt savus uzvārdus ar latviešu valodas sieviešu kārtas galotnēm (piemēram, Krūmiņa), kamēr citas ir lietojušas savus juridiski reģistrētos uzvārdus ar vīriešu kārtas galotnēm, ar vai bez latviešu diakritiskām zīmēm (piemēram, Krumins).

2008. gada oktobrī

¹ Pirms 2. pasaules kara Latvijas zelta rezerves bija nodotas glabāšanā Anglijas un Francijas nacionālajām bankām. Padomju okupācijas periodā šī zelta saglabāšana bija pasaules latviešiem svarīgs jautājums. Pēc Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas 1991. gadā Latvijas valdība pieprasīja šīs zelta rezerves atpakaļ. Kā Francijas, tā Lielbritānijas valdības sākotnēji atteica, pie kam britu valdība uzstāja, ka šīs rezerves izlietotas nenomaksāto padomju kara parādu segšanai. Latvijas valdība iebilda, ka ir gan tiesiski, gan morāli nepieņemami pieprasīt no Latvijas segt savas teritorijas okupācijas izdevumus. Francijas valdība pirmā piekrita Latvijas argumentācijai, pēc tam, palikusi bez sabiedrotās, bija spiesta piekāpties arī Apvienotā Karaliste.